

آیت الله محمد کوهستانی

مجتهد، مبارز و عاشق علی ابن موسی الرضا (ع)

محمد کوهستانی مازندرانی (۱۳۰۸-۱۳۹۲ق) مشهور به آقا جان کوهستانی، فقیه و عارف شیعه و ساکن مازندران بود. وی در حوزه‌های علمیه بهشهر، بابل، مشهد و نجف تحصیل کرد و از سید ابوالحسن اصفهانی، میرزای نائینی و آقا ضیاءالدین عراقی، اجازه اجتهاد دریافت کرد. سید عبدالکریم هاشمی نژاد یکی از شاگردان ایشان بود. آیت الله گلپایگانی، زهد و تقوای کوهستانی را عین الیقین برای خود می‌دانست. مرعشی نجفی او را لنگر ارض و سید عبدالکریم رضوی کشمیری وی را صاحب نفس زکیه دانسته است.

تولد و دوران کودکی

یکی از روزهای ۱۲۶۷ شمسی در روستای کوهستان به دنیا آمد. پدرش یک روحانی وارسته و مادرش یک زن فاضل بود. نامش را محمد گذاشتند تا برکت این نام منشأ حرکت‌های سازنده و حیات بخش در جامعه شود و چنین شد. پدرش که به تعلیم محمد اهتمام داشت خیلی زود او را به مکتب خانه فرستاد اما تا هشت سالگی بیشتر نتوانست همراه محمد باشد و پس از وفات این پدر وارسته، مادر محمد که به کیاست و تدبیر معروف بود هم برای او پدر بود و هم مادر. می‌گویند فاطمه خانم با وجود شرایط سخت زندگی، همواره به مستمندان رسیدگی می‌کرد و به خاندان عصمت و طهارت، به ویژه حضرت سالار شهیدان، اباعبدالله الحسین علیه السلام علاقه فراوان داشت. فاطمه کوهستانی، روحی بزرگ و هم‌متی بلند داشت. روزی به او خبر دادند که یکی از تاجران خیرخواه، عده ای از مؤمنان را تشویق کرد برای مخارج زندگی پسرش، کمک مالی جمع کنند و برایش به نجف بفرستند. مادر، از این خبر برآشفته و به آن تاجر پیغام فرستاد که: «شیخ محمد، مقنی نیست تا برایش جیره جمع کنید. پسرم به این پول‌ها احتیاج ندارد؛ خودم هزینه اش را تأمین می‌کنم.» محمد در نوجوانی وارد حوزه علمیه بهشهر شود و بیشتر تحصیلات مقدماتی را در آنجا گذراند و مدتی در حوزه علمیه ساری و همچنین بابل، در مدرسه «کاظم بیگ» و «سقا» درس خواند. بعد از یادگیری علوم پایه، زبان عربی و بخشی از فقه و اصول به مشهد آمد تا در مدرسه میرزا جعفر در جوار حرم علی ابن موسی الرضا (ع) تحصیلاتش را ادامه دهد. برخی از اساتید ایشان در این دوره عبارت اند از: مرحوم آیت الله حاج شیخ نجفعلی فاضل استرآبادی - پدر حضرت آیت الله فاضل لنکرانی و داماد ارجمند آیت الله کوهستانی - ، حضرت آیت الله العظمی حاج آقا حسین قمی و آیت الله میرزا محمد کفایی - فرزند حضرت آیت الله ملا محمد کاظم خراسانی -.

مجاورت و هجرت

شیخ محمد از آن زمان برای مدتی طولانی تا حدود سال ۱۳۴۰ در جوار حرم علی ابن موسی الرضا (ع) مجاور بود و پس از آن برای کسب مدارج علمی بالاتر به حوزه نجف اشرف هجرت کرد. ایشان در درس فقه، از محضر علمی

حضرت آیت الله العظمی میرزا حسین نائینی و آیت الله العظمی سیدابوالحسن اصفهانی بهره مند شد و در درس اصول، از شاگردان آیت الله العظمی آقا ضیاءالدین عراقی به شمار می‌رفت. در این سال‌ها از عرفان و تهذیب نفس غافل نبود و به گفته شاهدان به مقامی در اخلاق و عرفان رسیده بود که مایع رشک سایرین بود. پس از نه سال آیت الله محمد کوهستانی به ایران بازگشت. ناگفته نماند که مادر مؤمنه اش در تصمیم ایشان بر بازگشت به ایران، تأثیر فراوان داشت. ایشان در نامه‌ای محبت آمیز به آیت الله کوهستانی چنین نوشت: «پسرم! اکنون در حالتی هستم که دوری تو مرا بی تاب کرده؛ بدان حد که در حال نماز، به یادت می‌افتم... و اشک از دیدگانم جاری می‌گردد. از این رو، دوست دارم هر چه زودتر باز گردی.»

تربیت طلاب در وطن

مهم ترین خدمت و جهاد علمی آیت الله کوهستانی در عرصه علم و دین، تأسیس حوزه علمیه در زادگاهش کوهستان بود. او وقتی از نجف بازگشت، همه دغدغه اش این بود که چگونه وظیفه خود را انجام دهد. سرانجام با توکل به خداوند، تصمیم به تأسیس حوزه علمیه و تربیت و پرورش نسل جوان گرفت. آیت الله کوهستانی، خود در این باره چنین فرموده است: «روزی که از نجف به مازندران آمدم، به همسرم گفتم: تو حضری در حق طلاب مادری کنی و من پدری کنم و آن‌ها را تربیت نمایم تا نزد پروردگار، روسپید باشیم؟ قبول کرد و من هم تصمیم گرفتم در آن زمان که رضاشاه نمی‌گذاشت یک نفر معمم در ایران وجود داشته باشد، طلاب زیادی را تربیت کنم.»

محبت و ارادت به امام رضا (ع)

مرحوم آیت الله کوهستانی در زهد و ورزی، شهره بود؛ حتی در منزل هیچ وقت از لباس‌های قیمتی استفاده نمی‌کرد و پیراهن، عبا، قبا، عمامه، شلوار و جوراب او، همگی از جنس کرباس بود. ایشان هم چنین به نماز اول وقت بسیار اهمیت می‌داد و اهل تهجد و سحرخیزی بود. آن مرد بزرگ اهل مراقبت نفس، و در برابر مادر بزرگوارش بسیار فروتن بود. به صله رحم بسیار توجه می‌کرد و در مهمان‌نوازی و حق شناسی از استادان خود، یگانه روزگار به شمار می‌آمد. آیت الله کوهستانی در میان اهل بیت بزرگوار پیامبر، به حضرت رضا (ع) اظهار محبت بیشتری می‌کرد و در سایه همان دل‌بستگی و ارادت، بارها برای زیارت و بهره‌مند شدن از عنایت‌های ویژه آن حضرت به مشهد مقدس سفر کرد. ایشان در حقیقت، بهترین و مطمئن ترین وسیله سعادت و نجات را در توسل و زیارت به آن امام رئوف و اجداد پاکش می‌دید. اخلاق و سیره ایشان در سفر زیارتی مشهد، در خور توجه و درس آموز است و در حقیقت، از معرفت عمیق ایشان به آن امام رئوف نشان دارد. رفتار ایشان در مشهد با خانواده و دوستان، از لطافت و صفای بیشتری برخوردار بود؛ به گونه ای که در نوع غذا و خریدن سوغات، توسعه بیشتری قائل می‌شد و هیچ گونه سخت گیری نمی‌کرد. فرزند آیت الله کوهستانی می‌گوید: در دوران کودکی، مبتلا به تب شدیدی شدم و مدتی در بستر بیماری افتادم. در همان ایام، جمعی از اهالی که برای زیارت ثامن الائمه امام رضا علیه السلام به مشهد مشرف شده بودند، بازگشتند و به پاس احترام ایشان، پیش از آنکه به منزل خود بروند، به

حضورشان رسیدند. در این هنگام ایشان به آنان فرمود: بیاید گرد و غبار لباس های تان را بر روی فرزند بیمار بریزید، که غبار لباس زائران امام رضا علیه السلام شفاست. (همان: ۲۰۲ و ۲۰۳)

همراه امام خمینی و مبارز

ایشان به حضرت امام خمینی رحمه الله ارادت ویژه ای داشت و همواره از امام و نهضتش تجلیل می کرد. نقل است که پس از حمله رژیم شاه به مدرسه فیضیه قم، مقداری سهم امام از سوی آیت الله کوهستانی، خدمت حضرت امام فرستاده شد. حضرت امام رحمه الله فرمودند: «سلام مرا به آقای کوهستانی برسانید. ما از ایشان التماس دعا داریم. هنوز نیمه راه هستیم؛ خیلی مانده به مقصد برسیم و محتاج دعای ایشان هستیم.» نخستین باری که رژیم شاه، حضرت امام را بازداشت کرده بود، عده ای از روحانیان، فرهنگیان و بازاریان بهشهر، خدمت آیت الله کوهستانی رسیدند و پیشنهاد کردند که در اعتراض به بازداشت حضرت امام رحمه الله، دستور فرمایید بازار استان مازندران تعطیل شود. ایشان فرمودند: «من موافقت می کنم؛ چرا که [وقتی امام] خمینی زندان است، دنیا برای ما زندان است. شما اطلاعیه تنظیم بکنید، من نیز امضا کرده و از شما حمایت می کنم.» هنگامی که شاه می خواست برای تصویب لویح ششگانه، اقدام به برگزاری رفراندوم کند، حضرت آیت الله کوهستانی نیز چون مراجع دیگر و در رأس آن ها حضرت امام خمینی رحمه الله، این رفراندوم را تحریم کردند. آن شیرمرد بیدار دل، یک روز پیش از رفراندوم شاه، واعظی را به تکیه حسینی فرستاد تا از طرف ایشان، از مردم بخواهد در رفراندوم شرکت نکنند. ایشان در مورد «اصلاحات ارضی» می فرمود: «این، اصلاح اراضی نیست؛ بلکه افساد اراضی است.» ایشان، همواره شاگردان خویش را نیز به مبارزه تشویق می کرد. حمایت های بی دریغ حضرت آیت الله کوهستانی از مبارزات شاگرد ارجمندش، شهید هاشمی نژاد و تأیید مبارزات شهید نواب صفوی، گواه این امر است.

خانه ابدی در حرم امام رضا (ع)

آیت الله کوهستانی، سرانجام در نیمه شب جمعه، چهاردهم ربیع الاول، برابر با هشتم اردیبهشت سال ۱۳۵۱ شمسی، از دنیا رفت. همان شب، پیکر مطهرش غسل داده شد و حضرت آیت الله حاج شیخ محمد شاهرودی بر ایشان نماز خواند و صبح فردا یعنی نهم اردیبهشت، بر اساس وصیت، پیکر پاک ایشان به سمت حرم مطهر امام علی بن موسی الرضا علیه السلام تشییع شد و با عنایت حضرت امام رضا علیه السلام و سفارش حضرت آیت الله العظمی میلانی، بدن پاک این مرد، در رواق «دار السیاده» در جوار ملکوتی امام رضا علیه السلام به خاک سپرده شد.

منبع

- ویکی شیعه
- ویکی فقه
- خبرگزاری صد و سیما